

*КУЗЬМЕНКО Г. М., кандидат педагогічних наук, доцент
ХОРОЛЬСЬКИЙ О. В., викладач
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Україна, м. Полтава*

МАСОВІ ВІДКРИТІ ОНЛАЙН-КУРСИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Впровадження інформаційних інновацій в освітню сферу все частіше кидають виклик традиційній структурі освіти. Дослідники схиляються до думки, що сучасні освітні проекти, які засновані на нових технологіях, покликані трансформувати традиційні освітні заклади. Виходячи з різноманіття світових інформаційних інновацій (дистанційна освіта, масові безплатні онлайн-курси, «хмарні обчислення»), стає зрозуміло, що система освіти прямує до кардинальних змін, які передбачають якісні перебудови навчального процесу [1; 2].

Метою нашої роботи є визначення ролі та перспектив масових відкритих онлайн-курсів у контексті глобалізаційних і євроінтеграційних процесів трансформації вищої освіти України.

Еволюційні процеси в галузі розробки й впровадження електронних матеріалів для вищої освіти за останні два десятиліття призвели до формування концепції публікації навчальних матеріалів для віддаленого доступу у вигляді масових відкритих онлайн-курсів (Massive Open Online Course, MOOC), які з'явилися у відповідь на вимогу сучасного суспільства у масовому онлайн доступі до якісних навчальних ресурсів, незалежно від соціального статусу і місця проживання слухача [3]. Технологія MOOC з'явилася не спонтанно, а є логічним розвитком відкритих освітніх ресурсів і дистанційного навчання. Дослідники порівнюють появу MOOC в освітньому просторі з появою інтернету: як інтернет надав безмежні можливості доступу до інформації, так і онлайн-курси відкривають безмежні можливості для здобуття якісної безплатної освіти [1]. Досвіду використання MOOC присвячено багато науково-педагогічних досліджень, зокрема, у праці Тгарінду Ліянагунавардена (Tharindu Liyanagunawardena) та ін. [4] проведено огляд з вказаної тематики за період 2008–2012 рр.

Термін МООС використаний у 2010 р. Дейвом Корм'є (Dave Cormier) з університету Острова Принца Едварда (Канада) і складається з чотирьох окремих понять: Massive (масовий) – передбачає велику кількість учасників з усього світу; Open (відкритий) – курс безоплатний і будь-хто може приєднатись до нього; Online (онлайн) – курс знаходиться у відкритому доступі в мережі інтернет; Course (курс) [5]. Цього ж року у центрі уваги опинився безоплатний онлайн-курс зі штучного інтелекту від професора Стенфордського університету Себастьяна Трана (Sebastian Thrun), учасниками якого стали близько 160 тисяч студентів зі 190 країн світу [6]. Прикладом діючих МООСів є ресурси Coursera, edX, Iversity, Udacity, Open2Study, Saylor.org тощо.

Масовим відкритим онлайн-курсам властиві такі ознаки: масовість, глобальність, безкоштовність, залучення кращих викладачів з провідних світових університетів, присутність елементів традиційної освіти (розклад, дедлайни, екзамени), наявність чисельних каналів зворотного зв'язку між усіма суб'єктами навчального процесу, використання комплексу спеціально сконструйованого дидактичного матеріалу (лекції, конспекти, тести) [1; 2; 7]. Проте, варто зазначити, що як і для усіх інноваційних технологій, які передбачають самоосвіту, важливим аспектом ефективності онлайн-курсів є високий рівень мотивації та самоконтролю, адже до кінця проходять курси і отримують сертифікат усього 5–10 % слухачів. Основною аудиторією онлайн-курсів є працюючі люди до 30 років з вищою освітою [2; 7].

Окрім своєї головної функції, яка полягає у наданні доступу до навчальних матеріалів, МООС також виконує функцію своєрідної реклами навчального закладу: університет відкриває себе світові й потенційні студенти можуть скласти враження про рівень викладання в ньому.

На сучасному етапі існує кілька напрямів розвитку онлайн-курсів, які виникли завдяки різним педагогічним підходам до процесу навчання в мережі – це сМООС, task-based МООС і xМООС [1]. Курси сМООС використовують коннективістський підхід і зорієнтовані на слухачів, вмотивованих до самостійного навчання; ефективним способом використання цих курсів є форма неперервної освіти та підвищення кваліфікації. У так званих task-based МООС в основу покладено виконання слухачем певного набору вправ; педагогічна парадигма ґрунтується на поєднанні інструктивізму та конструктивізму. Курси xМООС сформовані на базі великих міжнародних університетів, мають чіткий навчальний

графік і передбачають різнорівневу атестацію досягнень слухачів; прикладом таких курсів є згадані вище Coursera й edX.

Однак масові відкриті онлайн-курси мають такі обмеження і недоліки: *обмеженість практичних завдань і оцінки самостійної роботи слухача*, оскільки використовуються тільки ті завдання, які можуть бути формалізовані та перевірятися автоматично; *обмеженість можливостей зворотного зв'язку*, оскільки навіть найкращу технологію не можна порівнювати з «живою» взаємодією; *проблеми плагіату та ідентифікації* виникають через неможливість перевірити самостійність виконання завдань слухачем або наявності у нього кількох акаунтів; *проблема визнання сертифікату* успішного закінчення онлайн-курсу університетами і роботодавцями; *мовний бар'єр*, адже навчання вимагає знання на достатньому рівні переважно англійської мови; *підтримка мотивації* на успішне завершення онлайн курсу; *труднощі оцінки в гуманітарних дисциплінах*, проте останнім часом це обмеження намагаються подолати введенням колективного оцінювання досягнень самими ж слухачами (peer assignment) [7; 8].

Перспективи масових відкритих онлайн-курсів оцінюються дослідниками як багатообіцяючі. Проте, окрім подолання вказаних технологічних недоліків, для подальшого розвитку виникає потреба у визнанні університетами сертифікатів. Цей процес уже розпочався: наприклад, університет штату Колорадо вже зараховував навчальні кредити студентам, які успішно завершили онлайн-курс з програмування від Udacity. Масові відкриті онлайн-курси дозволять залучити в університети більше абітурієнтів, магістрантів і аспірантів, визнання сертифікатів спростить механізм зарахування кредитів, а роботодавцям – пошук талановитих випускників. Доступність МООС створює умови для підвищення кваліфікації та формування професійних спільнот без мовних, культурних чи територіальних обмежень. Зрештою, феномен масових відкритих онлайн-курсів потребує проведення фундаментальних і прикладних досліджень у різних його аспектах: педагогічному, психологічному, філософському, соціальному і технічному.

Висловлюється думка, що еволюція МООС має бути спрямована у напрямі розвитку селективних відкритих онлайн-курсів (SOOC), які відрізнятимуться двома особливостями: по-перше, щоб долучитися до проходження курсу, потрібно довести володіння певними компетенціями – це дозволить сформувати однорідні групи, що призведе до більш плідної співпраці та підвищення успішності слухачів; по-друге, курси мають бути платними – це дозволить не

лише покращувати рівень самих онлайн-курсів, але й мотивувати слухачів до успішного їх завершення [9].

Експериментальним проектом впровадження MOOC в Україні є «Університет онлайн», реалізований на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка, у пілотному запуску якого у 2013 р. взяло участь понад 9000 слухачів [10].

На нашу думку, моделі xMOOC хоч і потребують затрат матеріальних і людських ресурсів, є вкрай актуальними з точки зору глобалізаційних і євроінтеграційних процесів трансформації вищої освіти України. Масові відкриті онлайн-курси дають можливість інтеграції освітнього середовища вишів у міжнародний освітній простір і, в перспективі, забезпечують додатковий приплив абітурієнтів. Зрештою передбачається розширення міжнародних контактів викладачів і підвищення загального рівня викладання у навчальних закладах України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бебнев А. Е. Массовые онлайн курсы как новая инновационная тенденция образовательной сферы [Электронный ресурс] / А. Е. Бебнев // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 6. – Режим доступа: www.science-education.ru/113-11491.
2. Массовые открытые онлайн курсы – современная концепция в образовании и обучении / Ю. Л. Костюк, И. С. Левин, А. Л. Фукс, И. Л. Фукс, А. Е. Янковская] // Вестник Томского государственного университета. Управление, вычислительная техника и информатика. – 2014. – № 1 (26). – С. 89–98.
3. Sandeen C. Assessment's Place in the New MOOC World / C. Sandeen // Research & Practice in Assessment. – 2013. – V. 8. – P. 5–12.
4. Liyanagunawardena T. R. MOOCs: A Systematic Study of the Published Literature 2008–2012 / T. R. Liyanagunawardena, A. A. Adams, S. A. Williams // The International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2013. – V. 14, No. 3. – P. 202–227.
5. Cormier D. What is a MOOC? [Electronic resource] / D. Cormier. – Mode of access: <http://www.youtube.com/watch?v=eW3gMGqzQc>.
6. Hsu J. Professor leaving Stanford for online education startup [Electronic resource] / J. Hsu. – Mode of access: http://www.nbcnews.com/id/46138856/ns/technology_and_science-innovation/#.UuNrmvsa2Uk.
7. Бугайчук К. Массовые открытые дистанционные курсы: история, типология, перспективы / К. Бугайчук // Высшее образование в России. – 2013. – № 3. – С. 148–155.
8. Holton D. What's the «problem» with MOOCs? [Electronic resource] / D. Holton. – Mode of access: <http://edtechdev.wordpress.com/2012/05/04/whats-the-problem-with-moocs>.

9. Могут ли массовые онлайн-курсы быть слишком открытыми? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://newtonew.com/discussions/mogut-li-massovye-onlajn-kursy-byt-slishkom-otkrytymi>.
10. Університет онлайн – масові онлайн-курси в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.knu.ua/>.